

Turkish Studies Historical Analysis

Volume 14 Issue 4, 2019, p. 861-873

DOI: 10.29228/TurkishStudies.37842

ISSN: 2667-5552

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 27.09.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 25.12.2019

📅 *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (21.12.2019)-Referee 2 (17.12.2019)- Referee 3 (13.12.2019)- Referee 4 (16.12.2019)

This article was checked by iThenticate.

MICHEL FOUCAULT'UN BİLGİ VE GÜÇ ODAKLI SÖYLEM ANLAYIŞI BAĞLAMINDA GERÇEKLIK VE İKTİDAR ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARİHSEL ÇÖZÜMLEMESİ*

Gökmen KANTAR** - Sibel AKOVA***

ÖZ

Teorik olarak modernizm, kavramsal temellerin atıldığı tarihten itibaren rasyonel düşüncenin önemini vurgulamıştır. Bu düşünce anlayışı, Batı dünyasında akla bağlı olarak ilerleyen bir düşünce anlayışına yol açtı. Sosyal bilimler alanında bu dönemde "iktidar" kavramı etrafında başlayan tartışmalar; güncelliğini koruyarak, modern ve postmodern olarak devam etmiştir. Bu bağlamda yapılan tartışmaları değerlendiren modern ve postmodern gelenekler, iktidar odaklı başlayan, gerçeklik, güç ve bilginin kaynağı olarak devam eden kavramları birbirlerinden farklı bir şekilde yorumladılar. Yirminci yüzyılın önde gelen kuramcılarında biri olan Michel Foucault, felsefeden psikolojiye, sosyolojiden etimolojiye kadar uzanan geniş bir alanda adalet, tıp, psikiyatri ve cinsellik açısından farklı bir felsefi biçim ileri sürerek, düşünce dünyasında önemli bir etki yarattı. Bu yeni felsefi düşünce, klasik epistemoloji ve ontoloji anlayışını eleştirerek; kendi düşünce yapısını oluşturdu. Klasik epistemolojinin özne-bilinç eksenli bilgi felsefesi, Foucault'un düşüncesinde yerini söylem ve iktidar merkezli bir bilgi felsefesine bıraktı. Çünkü artık tek gerçek, tek bilim ve tek düzen yerine iktidarın merkez kavram olduğu çok boyutlu bir söylem, düzen ve gerçeklik vardır. Bilgi ve gerçek ile iktidarın ilişkisi, söylemler arasındaki iktidar etkileri bu yeni epistemolojik/ontolojik tarzın ve Foucault'nun arkeolojik ve soy bilimsel yönteminin ana hatlarını oluşturur. Bu çalışmada amaçlanan da Foucault'nun klasik epistemoloji ve ontoloji geleneğini; söylem, düzen ve gerçeklik

*"Bu makale İNCOS Üsküp'te sunulan sözlü bildirinin makale formatında hazırlanmış halidir."

** Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, E-posta: gkantar@nku.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi, E-posta: sibelakova@gmail.com

kavramları ekseninde nasıl yeniden şekillendirdiğini ortaya koymaktır. Ayrıca iktidar, gerçeklik ve bilgi arasındaki ilişkiler, Foucault'un tarihsel analizi ile değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi, Güç, Gerçeklik, Söylem, Tarihsel Çözümleme ve M. Foucault.

HISTORICAL ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN REALITY AND POWER IN THE CONTEXT OF MICHEL FOUCAULT'S KNOWLEDGE AND POWER-ORIENTED DISCOURSE

ABSTRACT

Theoretically, modernism has emphasized the importance of rational thought from the dates when the conceptual foundations were laid. This conception of thought led to a progressive understanding of thought in the Western world, led by reason. The debates that started around the concept of power in the field of social sciences in this period continued to be modern and postmodern. In this context, the modern and postmodern traditions, which evaluated the discussions, interpreted the concepts that started with a focus on power and continued as the source of reality, power and knowledge. Michel Foucault, one of the leading theoreticians of the twentieth century, made a significant impact on the world of thought by proposing a different philosophical form in terms of justice, medicine, psychiatry and sexuality in a wide range from philosophy to psychology, from sociology to etymology. This new philosophical thought formed its own structure by criticizing classical epistemology and ontology. The subject-consciousness-oriented philosophy of knowledge of classical epistemology left its place in Foucault's thought to a discourse and power-centered philosophy of knowledge. Because now there is a multidimensional discourse, order and reality where power is the central concept instead of one truth, one science and one order. The relationship between knowledge and truth and power, power influences between discourses outline this new epistemological / ontological style and Foucault's archaeological and genealogical method. The aim of this study is to reveal how Foucault reshaped the classical tradition of epistemology and ontology on the axis of discourse, order and reality. Furthermore, the relationships between Power, Reality, and knowledge will be judged by Foucault's historical analysis.

STRUCTURED ABSTRACT

Theoretically, modernism has emphasized the importance of rational thought from the dates when the conceptual foundations were laid. This conception of thought led to a progressive understanding of thought in the Western world, led by reason. In this, modernism emerged as a reaction to the pressure of the church, class separation and dynasties in the 17th and 18th centuries. This social enlightenment, which developed under the influence of modernity, has been seen in every field where scientific thought is dominant. The

debates that started around the concept of power in the field of social sciences in this period continued to be modern and postmodern. In this context, the modern and postmodern traditions, which evaluated the discussions, interpreted the concepts that started with a focus on power and continued as the source of reality, power and knowledge. Intellectually, according to modernism, man is the subject, nature is the object, and this modern subject has the root of all the political and moral. In modern thought, the subject is the whole source of meaning. Teleological definition is then replaced by mechanical definition. In short, with modernism, nature is now seen as a place to be owned and ruled. The human being in the power center of this power is the only power to declare the sovereignty of nature. The power source of this sovereignty is explained as modern science. The birth of modern science is closely related to the emergence of modern rationalism, the approach to base the claims of truth and knowledge on the human mind, and the idea of progress.

After the Second World War, the theoretical thinkers in the West replaced the existentialist philosophy with structuralism as a new thought. Structuralist thought is rooted in the Renaissance and is a critique of humanism. Especially after 1950, the structuralist thought that started and developed in France showed its effect in the field of linguistics and ethnology. Structuralist thinkers argued that research in the field of linguistics would be dealing with elements that are not related to each other as long as they are not based on structure but only with the appearance. Theoretically, structuralism states that there is always another structure behind language. Ferdinand de Saussure with linguistic studies in the field of structuralism, Levi-Strauss and Roland Barthes in terms of semiotics, Michel Foucault on the history of ideas, Kurt Koffka and Wolfgang Köhler in the field of psychology, JacquesLacan and structuralist Marxism on psychoanalytic studies are the first structuralist thinkers.

Towards the end of the Cold War period, with the development of globalization due to the fact that liberal capitalism was more effective in the world against socialism, many concepts emerged either new or defeated. There are those who see postmodernism as an up-to-date continuation of modernism and those who claim to be a separate thought from modernity. The debates based on these considerations are not clear today. First of all, however, postmodernism is a new thought and a structural self-criticism against the dilemmas of modernity. Poststructuralism, which emerges due to the development of postmodernism, is a discipline of thought that emerges as a reaction to structuralist thought. The fundamental distinction between structuralism and poststructuralist thought emerges on the semantic axis of the subject problem. According to poststructuralist theorists, everything is a structure, and this structure has no center and no boundaries. In it, language is not a closed system, but an open and playful system. Jacques Derrida, one of the most influential figures in the emergence of poststructuralist thought, wants to end metaphysical thought, such as Nietzsche and Heidegger. Accordingly, according to Derrida, structuralist thinking is part of a metaphysical acceptance and should be terminated. He developed a poststructuralist understanding of linguistics by opposing Saussure's classical understanding of linguistics. Michel Foucault, who is in the tradition of post-structuralist

thought, is in fact too important to be able to monopolize a single thought and has left its mark on his era. Structuralism, as an influential fashion trend, has clearly influenced Foucault's early works, and in Foucault's *Archeology of Knowledge*, the distinction between structuralism and his own idea has become clear. Foucault is therefore regarded as a post-structuralist historian. Discourse in Foucault's philosophy is a conceptualized and problematized approach in both archeological and genealogical periods.

In the light of the information to be obtained in this study, Foucault's understanding of knowledge and power-oriented discourse will be evaluated and in this context, historical analysis of the relations between reality and power will be interpreted. In the first part of the study, which consists of three main sections, Foucault's perspective on the relationship between knowledge, power and reality will be presented depending on the concept of modern power. In the second part, Foucault's understanding of discourse in the center of human and subject will be mentioned and power struggles and structure-centered contradictions that will be the focus of discourse will be discussed. In the third part, Foucault's historical analysis of the relations between reality and power, based on the relationship between truth and reality, will be presented. In the conclusion part, Foucault's understanding of knowledge and power-oriented discourse in the light of the information obtained will be interpreted as the relationship between power and reality.

As a result, Foucault's ideas on historical analysis of the relations between reality and power in the context of knowledge, power and discourse are examined. According to Foucault, any practice of knowledge and knowledge cannot be thought out of discourse and power-centered areas of power. The field of reality is also influenced by power and produced through these relations. According to Foucault, since 18th century, the author, who has formed fiction and meaning in discourse, has lost its importance with the reinterpretation of the subject today. According to him, discourse contains many hierarchical structures and power relations within itself as an approach that reshapes the age and human. Discourse means knowledge through language, power / power production. On the other hand, discourse is a social practice located in a social sphere.

In the postmodern world we live in, discourse is in a continuous development and change. Each discourse is actually a reality construction, and there are realities formed by force at the end of the process. Based on the relationship between knowledge and power, Foucault developed a theoretical definition of a subject. In this, power is seized only by this discourse, and with the power of this center, it extends discourse power from the center to the environment. In other words, strong discourse is the discourse that has power. As a matter of fact, in terms of the relationship of power, the subject is as important as what a person says and how. According to Foucault, the relations of these centers that produce discourse with each other should be considered as a whole.

Foucault is a person of thought that has influenced the social sciences with the thoughts he has left behind and has been discussed during his lifetime. It would not be right to restrict Foucault and his

thoughts to just a philosopher or to any area of the social sciences. Foucault, who has ahistorical continuity thought, asserts that the beginning of history is associated with the formation process of language, even if it accepts a vital period before the formation of language. Accordingly, the formation and classification of discourse in this historical process. Each of the historical processes that Foucault mentions in his archaeological period consists of different periods. Since it changes to episteme that determines and produces information in every period, it disappears in the structure on which it is built. In addressing history, he also questions the semantic source and origin of language. Stating that his main aim is to write the history of the moment, Foucault tries to ground the concepts in a historical process. In this context, the aim of the archaeological excavation is to reveal the information and discourses that have been produced by the power periodically. Therefore, Foucault's conception of history rejects reconstructive history writing in accordance with the definition of history. The purpose of Foucault's historical analysis is not to reveal the hidden, but to reveal the basic view of the historical process. The French philosopher proposes to consider the realm of reality by adding it to the realm of pure, neutral, ahistorical, eternal and eternal truth, adding to the realm of power, knowing. Thus, Foucault defines the theoretical basis of the thought of history as discontinuity. He does not accept the universality of these interpretations by objecting to the interpretation of historical conclusions.

Keywords: Information, Power, Discourse, Historical Analysis & M. Foucault.

Giriş

Kuramsal olarak modernizm, kavramsal temellerinin atıldığı tarihlerden, günümüze kadar rasyonel düşüncenin önemini vurgulamıştır. Bu fikir yapısı Batı dünyasında aklın önderliğinde ilerlemeci bir düşünce anlayışı oluşturdu. Bunun içinde modernizm, 17. ve 18. yüzyıllarda kilisenin baskısına, sınıfsal ayırma ve hanedanlıklara karşı bir tepki olarak doğmuştur. Modernitenin etkisinde gelişen bu toplumsal aydınlanma, kendini bilimsel düşüncenin hâkim olduğu her alanda göstermiştir. Sosyal bilimler alanında bu dönemde “iktidar” kavramı etrafında başlayan tartışmalar; güncelliğini koruyarak, modern ve postmodern olarak devam etmiştir. Bu bağlamda yapılan tartışmaları değerlendiren modern ve postmodern gelenekler, iktidar odaklı başlayan, gerçeklik, güç ve bilginin kaynağı olarak devam eden kavramları birbirlerinden farklı bir şekilde yorumladılar. Düşünsel açıdan modernizme göre insan, öznedir, doğa nesnedir ve bu modern özne, tüm politik ve ahlaki olanın kökünü kendi içerisinde bulundurur. Modern düşüncede özne, anlamın bütün kaynağı durumundandır. Bundan sonra teolojik tanımlamanıyerini, mekanik tanımlama almaktadır. Kısacası modernizm ile beraber, doğa artık sahip ve iktidar olunacak, bir yer olarak görülmektedir. Bu iktidarın güç merkezinde olan insan, doğayı egemenliğini ilan edecek yegâne güç olarak tanımlamaktadır. Bu egemenliğinin güç kaynağı ise modern bilim olarak açıklanmaktadır. “Modern bilimin doğuşu, modern akılçılığın gelişimiyle, hakikat ve bilgi iddialarını insan aklına dayandırma yaklaşımı ve ilerleme düşüncesiyle yakından ilişkilidir (Cevizci, 2010: 594).

İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı'daki kuramsal düşünürler, varoluşçu felsefenin yerine yeni bir düşünce olarak yapısalcılığı koydular. Yapısalcı düşünce köken itibari ile Rönesans merkezli olup; bir hümanizm eleştirisidir. Özellikle 1950'li yıllardan sonra Fransa'da başlayan ve gelişen yapısalcı düşünce, dilbilim ve etnoloji alanında etkisini gösterdi. Yapısalcı düşünürler,

dilbilim alanında yapılan araştırmaların yapı temelli olmayıp sadece dış görünüşle yapıldığı sürece; birbiriyle alakasız öğeler ile uğraşılacağını ileri sürdüler. Kuramsal olarak yapısalılık, dilin arkasında her zaman başka bir yapının olduğunu belirtir. Yapısalcılık alanında dilbilim çalışmaları ile Ferdinand de Saussure, kültürel fenomenler ve göstergebilimsel açıdan Lev-Strauss ve Roland Barthes, fikir tarihi üzerinde Michel Foucault, psikoloji alanında Kurt Koffka ve Wolfgang Köhler, psikanaliz çalışmaları ile ilgili Jacques Lacan ve yapısalcı Marksizmi ortaya koyup geliştiren Louis Althusser akla gelen ilk yapısalcı düşünürlerdir (Koyuncu, 2011: 253-261). Soğuk Savaş Dönemi'nin sonlarına doğru liberal kapitalizmin, sosyalizme karşı dünyada daha etkin olmasına bağlı olarak gelişen küreselleşme ile birlikte pek çok kavram da yeni veya yenilenerek ortaya çıkmıştır. Postmodernizmi, modernizmin güncellenmiş bir devamı olarak görenler olduğu gibi moderniteden ayrı bir düşünce olduğunu iddia edenlerde vardır. Bu düşüncelere bağlı olarak yapılan tartışmalar bugünde netlik kazanmış değildir. Ancak her şeyden önce postmodernizm, modernitenin çıkmazlarına karşı yeni bir düşünce ve yapısal temelli bir öz eleştirisidir. Postmodernizmin gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan postyapısalcılık, yapısalcı düşünceye tepki olarak ortaya çıkan bir düşünce disiplindir. Yapısalcı düşünce ile postyapısalcı düşünce arasındaki temel ayrım "özne" sorunsalının anlamsal ekseninde ortaya çıkar. Postyapısalcı kuramcılara göre her şey bir yapıdır ve bu yapının bir merkezi ve sınırı yoktur. Bunun içinde dil, kapalı bir sistem olmadığı gibi açık ve oynak bir sistemdir (Orkunoglu, 2007: 98). Postyapısalcı düşüncenin ortaya çıkışında en etkili olan isimlerden biri olan Jacques Derrida, Nietzsche ve Heidegger gibi metafizik düşüncenin artık sonlandırılmasını istemektedir. Buna bağlı olarak Derrida'ya göre yapısalcı düşüncede bir metafiziksel kabulün parçasıdır ve sonlanmalıdır. Bunun içinde Saussure'nin klasik temelli dilbilim anlayışına karşı çıkararak postyapısalcı bir dilbilim anlayışını geliştirmiştir (Syagin, 2010: 7-34). Post yapısalcı düşünce geleneği içerisinde yer alan Michel Foucault aslında sadece tek bir düşüncenin tekeline sokulamayacak kadar önemli ve bulunduğu çağa damgasını vuran bir düşünürdür. Yapısalcılığın, etkili bir moda akımı olarak Foucault'un ilk dönem eserleri üzerinde etkili olduğu, Bilginin Arkeolojisi adlı kitabında ise yapısalılık ile kendi fikri üzerindeki ayrımı artık net olarak belirginleştirmiştir. Bu nedenle Foucault, post yapısalcı bir tarihçi olarak nitelenir. Foucault felsefesinde söylem, metodoloji açısından hem arkeolojik hem de soybilimsel dönemleri içinde ele alınıp sorunsallaştırılan bir kavramdır. Bu araştırmada elde edilecek bilgiler ışığında, Foucault'un bilgi ve güç odaklı söylem anlayışı değerlendirilerek; bu bağlamda O'nun, gerçeklik ve iktidar arasındaki ilişkilerin tarihsel çözümlemesi yorumlanacaktır. Üç ana bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, modern iktidar kavramına bağlı olarak Foucault'un, bilgi, güç ve gerçeklik ilişkisine bakış açısı ortaya konulacaktır. İkinci bölümde ise Foucault'un, insan ve özne merkezinde ele aldığı söylem anlayışını belirtilerek; söylemin odağında meydana gelen güç mücadeleleri ve yapı merkezli çelişkiler ele alınacaktır. Üçüncü bölümde ise Foucault'un, hakikat ve gerçeklik ilişkisine bağlı olarak gerçeklik ve iktidar arasındaki ilişkilerin tarihsel çözümlemesi ortaya konulacaktır. Sonuç bölümünde ise elde edilen bilgiler ışığında Foucault'un, bilgi ve güç odaklı söylem anlayışı, gerçeklik ve hakikat arasındaki iktidar ilişkisi çerçevesinde yorumlanacaktır.

2. Michel Foucault'un, Bilgi, Güç ve Gerçeklik İlişkisine Bakış Açısı

1926 yılında Fransa Poitiers'te doğan Michel Foucault, önce Katolik okulunu daha sonra ise Paris'te IV. Henry Lisesi'nde, yatılı olarak okudu. 1946 yılında Fransa'nın önde gelen eğitim kurumlarından *Ecole normale supérieure*'de felsefe ve psikoloji alanlarında öğrenim gördü. Burada, Postyapısalcı Marksizmin kurucusu Louis Althusser ve Hegel yorumcularından biri olan Jean Hyppolite ve Epistemolog Georges Canguilhem'in öğrencisi oldu. 1952'de üyesi olduğu Fransız Komünist Partisinden ayrıldı. 1953'te *Ecole normale*'de felsefe asistanı olarak psikoloji eğitimine devam etti ve Paris Psikoloji Enstitüsü'nden mezun oldu (Merquior, 1986: 17). Yapısalcı düşünce, dönemin bir moda akımı olarak Foucault'un, ilk dönem eserlerinde etkili oldu. Özellikle "*Deliliğin Tarihi*" adlı kitabında yapısalcı anlayış net olarak görülür. Daha sonra yapısalıcılığın etkisinde olan

Foucault, yapısalcılığa karşı eleştirilerini “*Sözcükler ve Şeyler*” adlı kitabında belirtmiştir. Foucault’un, yapısalcılıktan fikirlerinin net olarak ayrıştığı ve postyapısalcı olarak belirginleştiği “*Bilginin Arkeolojisi*” adlı eseri üzerinde ortaya çıkmıştır. Bunun içinde Foucault, post yapısalcı bir tarihçi olarak nitelenir (Orkunoğlu, 2007: 96). Postyapısalcı anlayış, dil ve bilgi arasındaki ilişkiyi temel olarak ele alırken; kendine göre geliştirdiği teorilere vurgu yapar. Dil üzerinden yaptığı eleştirilerde postyapısalcı kuram, anlam iletimi esnasında kelimeleri yerlerinden çıkarmadığı gibi; nesnelere uygunluğu açısından daha anlaşılır bir iletişim kurduğunu ileri sürer. İnsan ne şekilde konuşuyor, okuyor veya yazıyor olursa olsun kelimeler daima dile içkindir (Sözen, 1999: 54). Bu nedenle postyapısalcı anlayış, ilk eleştirisini özne kavramının üzerinde yaparak; özne ve nesne ikileminde oluşan kartezyen düşüncenin, birey fikrinin dışında bir kültür ve bilinçaltı yapılanma olduğunu belirtir. Postyapısalcılık yazarın ölümünü ilan ederken; Foucault bu ölüme insanın da ölümünü ekleyerek, iddiaya katkı sağlamaktadır. Özne odaklı olarak insanın öldüğünü ilan eden Foucault, artık modernitenin analizi ile ortaya çıkan bilginin öldüğünü iddia eder. Hümanizm üzerinden insanın öldüğünü Foucault, pozitivism ve hümanizmi merkezine almayan reddiyeci bir felsefe ortaya koyma çalışarak ifade etmiştir. Bunun içinde Foucault’un kuramsal düşüncesini tanıma ve tanımlamak adına, O’nun söylem üzerindeki düşüncelerini bilmek gerekir (Hekman, 1999: 225). Foucault, özne merkezli temellendirdiği kuramsal tarih anlayışında söylemi, mutlak hakikatler ve ideolojiler yerine kırılğan yapıya sahip bilgi ve güç odaklı bir söylem tanımlaması ile benimser. Foucault, “*Kelimeler ve Şeyler*” başlıklı kitabında *Velaquez’in “LasLeminas”* adlı tablosunu yorumlarken; dilin, resim ile olan ilişkisi sonsuzdur ve gördüğümüz şeyler hiçbir zaman anlamsal olarak bir söylemin içine tam olarak giremez. Çünkü anlam, dilin içerisinde meydana gelir ve düşünsel boyutludur. Fakat resim veya gördüğümüz şeyler dış boyutludur ve imgelerin ışık ile bulunduğu yerde anlam kazanır (Foucault, 1994: 35). Bu nedenle görseli anlamak gözün, söylemi ise anlamlandırmak dilin görevidir. Burada görsel ile şeyleri veya varlığı; söylem ile de tanımlamaların ifade biçimi belirtilmektedir. Bu önemli ayrımı yapan Foucault, “söylemsel oluşumlar ve söylemsel olamayan oluşumlar” ile bir betimleme yoluna gider (Urhan, 2000: 169). Eleştirel bir toplum kuramcı ve Post-Kantçı olarak ifade edebileceğimiz Foucault’nun tanımladığı beşeri bilgi, güç ve iktidar ile ilgilidir. Batı’da sanayi devrimi ile başlayan aydınlanma düşüncesi, insan davranışlarını kontrol altına alırken; bu kontrol gücünü yaygın hale getirmiştir. Bilgi temelli başlayan bu kontrol gücü ile iktidarın merkezi ortaya çıkmıştır. Bilgiyi sadece kimlik veya mutlak hakikat olarak ele almayan Foucault, bilgiyi tanımlarken “hayır yaşamak” kavramının da altını çizmiştir. Çünkü bilgi iktidarın hem kaynağı hem aracı hem de sonudur. Bilgi ve güç, iktidarı korurken; aynı zamanda karşı bir düşünce ile onu alaşağı edebilir (Foucault, 1993: 106-107). Foucault’un belki de tüm çalışmalarına merkezden yayılarak hâkim olan ilke “Düzen”dir. Bu ilkeye göre, deneyim ve bilgiyi düzenlemek için o ya da bu yolla, bu ya da şu sayıda fakat her zaman birtakım yollar vardır. Kültür, toplum ve bilgi, aktüel düzen ilkesi ile sınırlandırıldı ve alternatif düzenler her zaman mevcuttur. Şunu açıkça ortaya koymak gerekir ki Foucault’un çalışmaları bir bakıma düzen, daha da doğru bir ifadeyle, birbirlerinden farklı düzenlerin birlikte varoluş ilkesi ve bu düzenlerin tarihsel dönüşümleri ve dahi karşılıklı ilişkileri hakkındadır. Bu düzenler toplum ve kültür için olduğu kadar fiziksel dünya için de söz konusudur. Ona göre, her çağda ve her toplumda insanların yazımını, konuşmalarını, yargılamalarını, duygularını dile getirme biçimlerini dahi yöneten sistem, benzeri birşey arka planda iş görmektedir ve bu sistem çağdan çağa ve kültürden kültüre değişip dönüşmektedir. Foucault’nun düzen kavramına ilişkin açık ve doğru bir anlayış kazanmak için hatırdaki tutulması gereken iki önemli ilkedden bahsedilebilir. İlk, problem barındırmayan, sorunsuz kabul edilebilecek bir sistem yoktur. İkinci olarak, bir düzenin yapısı bir diğerine indirgenemez. Özetle, bir sistem, düzen ya da teori, ayrımları gözetmeyen bir yaklaşımla herşeye uygulanamaz. Foucault’a göre düzen; bilginin, deneyimin, geçmişin izlerinin belirli bir düzenlilik içinde örgütlenmesidir. Foucault, klasik epistemolojik çerçevedeki “tek” ve “doğru” yapı arayışlarına karşın “düzen” kavramını öne çıkarır. Ona göre bir düzen olduğu kadar düzenler de mevcuttur.

Ayrıca belirli bir düzenin tam olarak kusursuz olması söz konusu değildir (O' Farrel, 2005: 57). Fransız filozofun, düzen kavramı üzerine oturtulan “episteme” meselesinden de bahsetmek gerekir. Foucault açısından episteme, tarihsel bir bağlamda, bilim disiplinlerinin ortaya çıkmasına olanak tanıyan “Söylemsel Pratiklerin” toplamı olan ilişkilerdir. Dolayısıyla episteme oluşumlarının soy biliminin çıkarılması, bilme biçimlerinin yarattığı iktidar uygulamalarının anlaşılmasını sağlayacaktır (Ece, 2009: 64). Foucault’un çalışmalarına bakıldığında, üç büyük dönem etkin olarak belirginleşir. İlk dönem çalışmaları 1960’lı yıllarda karşımıza çıkan bilgi sistemleri üzerine yoğunlaştığı arkeolojik bakışlı dönemdir. “Söylem oluşumları” olarak yorumlanan bir bilgi arkeolojisini bu dönemde geliştirdi (Cevizci, 2010: 1253). İkinci dönemde ise 1970’li yıllardan itibaren arkeolojik sistemin araştırmalarına yanıt vermekte yetersiz kaldığı noktada, bu güçlükleri aşmak üzere soy bilimi (genealogy) geliştirdi (Ece, 2009: 1). Üçüncü olarak ise 1980’li yılların benlik teknolojileriyle etik ve özgürlük üzerinde dolaşan dönemine karşılık gelir. Foucault’a göre, 18. yüzyıldan beri yazın söyleminde kurgunun anlamının düzenleyicisi görevini yerine getiren yazar işlevi bugünkü özne yorumuyla birlikte önemini yitirmiştir. Ona göre söylem, tüm dünyayı ve insanları şekillendiren ancak, sınırları belirlenebilecek ve sarsılabilecek olan düşünceler, değerler içinde birçok hiyerarşik sıralamayı ve güç ilişkisini bulunduran bir yapıdır. Söylem, dil aracılığıyla bilgi, güç/iktidar üretimi anlamına gelir, bir yandan ise söylem anlam üreten sosyal pratikler tarafından oluşturulur. Diğer şekliyle söylem, hayatın tüm alanında oluşturulmakla kalmaz; biçimsel açıdan toplumsal alanda yeniden konumlanır (Işık, 2006: 9). Söylemin dilsel öğelerin ötesinde kültürel ve toplumsal alanda yansımaları vardır. Söylem incelemelerinin nedenlerinden belki de en önemlisi, insan iletişimini bütünlüğü içinde kavrama olanağı elde etmektir. Bu anlamda söylemin dil ve dilbilim boyutuyla sınırlamanın ötesinde, değişik bakış açılarıyla birlikte dilin toplum içindeki yerine eğilmek gerekir. Söylemin varoluşunda toplumsal ilişkiler, değerler, ideolojiler ve Foucault’un da ifade ettiği gibi, güç ve iktidar gibi etmenler etkilidir. Her söylemin farklı toplumlarda ya da farklı zamanlarda kendilerine has organizasyonları vardır. Örneğin bir büyüğün odaya girmesiyle genç bireylerin ayağa kalkması görünürde sözsüz bir iletişimdir. Türk toplumunda gelenek haline gelen bu durum, Batı toplumlarınca anlamsız karşılanabilir. Böyle bir iletişimin kuralları kendi içindedir, söylem düzeyinde dil sadece tasvir edici bir şey olarak düşünülmemelidir, dil aynı zamanda eylemlerin çeşitliliğini gösteren bir yapıdır. Eylemler, birer sosyal pratiktir. Eylem olmadan söylem, söylem olmadan pratikler ortaya çıkmaz. Çeşitli bağlamlar içerisinde anlam kazanan pratikler, Foucault’cu yaklaşımda olduğu gibi makro-tarihsel özellikler taşır ve kuramsal söylemi açıklar. Mikro – sosyal özellikler taşıyan konuşma eylemleri ise bireysel ya da kişilerarasıdır. Her ikisi de çok boyutlu sosyal gerçekliğe vurgu yapar (Sözen, 1999: 25). Foucault’da sorunsal, “bilgi ile iktidar” ve “gerçeklik ile iktidar” ara yüzeyidir. Ona göre her toplumun ürettiği “gerçeklik etkileri” vardır. Gerçeklikler bir yerlerde gizlenmiş ve keşfedilmeyi bekleyen şeyler değildirler. Gerçeklikler iktidar mekanizmaları ile etkileşim içerisinde üretilen şeylerdir. İktidar ilişkileri ya da mekanizmaları hakikat üretimlerinin zeminini yaratır, onları mümkün kılar. Anlaşılması gereken şey bu ilişkilerdir. Her şeyden önce Foucault’da iktidar; baskılayan, tek taraflı olarak güç uygulayan bir aygıt olarak düşünülmemektedir. Kısacası, bir toplumun üretebileceği her şeyin yanında söylenen şeylerin oluşumunun ve dönüşümünün var olduğunu kabul etmek gerekir (Foucault, 2004: 127). Foucault, iktidar tanımı ile ilgili olarak ciddi yanlış anlaşılmanın olduğunu düşünmektedir. Bu iktidar kavramsallaştırmasını birkaç başlıkta özetlemektedir. İktidar elde edilen, ele alınan ve paylaşılan bir şey değildir. İktidar sayısız noktadan uygulanır ve birçok hareketli ilişkiden oluşur. İktidar yukarıdan değil aşağıdan uygulanır. Bu anlamda yukarıda bahsedildiği gibi, yöneten-yönetilen ayrımını da reddetmektedir. İktidar altta kurulur (Foucault, 2007: 174). Söylemin ontolojik daha doğrusu ontojenetik bir işlevi olduğu şeklindeki bu anlayışın stratejik bir potansiyeli vardır. İnsan dünyaya söylemiş gibi bakarak, sonra da onun karşısına kendi rakip, sorgulayıcı yıkıcı söylemini koyarak dünyanın görünüşteki katılığını, onun içinde yer alıp da kendini bize bir veri olarak kabul edilmesi gereken birşey olarak dayatmaya çalışan her şeyi yıkar. Foucault, dünyaya sanki

söylemiş gibi bakmaktadır (Megill, 2012: 387-408). Kısaca Foucault, gücün ve iktidarın ortaya koyduğu bilgiye karşı gücün ve iktidarın değişken bir durum olduğunu belirtir. Bunun içinde bilginin, mutlak bir hakikat olmadığı gibi mübadele edilebilir bir gerçeklik olduğunu vurgular.

3. Michel Foucault'un Söylem Anlayışı

Foucault, araştırmalarında iktidar ve güce dayalı bilgi üretiminden daha çok bahsetse de kuramsal düşüncelerinin merkezindeki asıl meselesi “özne”ye yöneliktir. O, özneyi ele alırken; iktidar kavramı üzerinden tanıma ve tanımlamaya çalışmıştır. Foucault'un kuramsal yaklaşımına göre söylem, arkeolojik ve soybilimsel dönemleri kapsayan bir sorunsal yaklaşımdır. Bu düşüncesini O'nun “College de France”de ifade ettiği “Söylem Düzeni” başlıklı konuşmasında yapısalcı “dil-söz” karşıtlığına atıf yaparak ele almıştır (Revel, 2012: 114-115). Söylem, çözümlenebilmesi açısından yalnız başına değil bir bütün halinde anlaşılır. Söylemin anlaşılır olması için söylemi, üreten ve devamlılığını sağlayan iktidarın gözönüne alınması gerekir. Foucault, söylem üretimini ifade ederken; denetleme (dışlama) usullerini özellikle belirtir. Bu durumu ilk olarak “yasak”lar üzerinden açıklar ve insanın aklından geçen herşeyi ifade edemediğini vurgular. Bu yasaklar toplumsal hayatın her alanını kapsayabileceği gibi cinsellik ve siyaset üzerinde daha yoğun şekilde görülür. Çünkü söylem sadece insanın düşünce ve isteklerini örten değil bu isteklerinin nesnesi de olabilir (Foucault, 1993: 11-12). İkinci bir toplumsal dışlama biçimi “akıllılık-delilik” karşıtlığıdır. Ortaçağ'a ait bu düşüncede söylemsel açıdan toplumsal kabul olmamakla beraber; insanın söyledikleri yok olarak anlam kazanıyordu. Bu durumu Foucault, delilik kavramı üzerinden açıklarken; delinin söylediklerini toplumsal alanda duyuramadığı gibi gizli hakikati bildirme görevini de üstlendiğini ifade etmektedir. Üçüncü toplumsal dışlama ilkesi ise “doğru- yanlış” karşıtlığıdır. Foucault, doğru söylemini sürekliliğini, iktidar ilişkisine bağlı olarak devam ettirdiğini ve bunun zamanla toplumsal bir baskıya dönüştüğünü belirtir. O'na göre bilme istenci, özneyi istediği gibi zorlayabilir. Bunun içinde söylem “hakikat istenci” açısından hem içeriden hem de dışarıdan denetim altında tutulur. Doğruluk ve yanlışlık üzerine söylemi belirginleştiren, söylemin gücü ve karşıtlık durumu içerisindeki güç merkezinden kaynaklı baskıdır. Foucault kuramsal açıdan söylemi değerlendirirken gizli ve belirsiz biçimde ortaya çıkan bu baskı durumunun ancak söylemin kökenine yapılacak bir “kazi” ile ortaya çıkabileceğini ileri sürer.

Foucault'a göre insan bilimlerinin söylemleri, insanı itaatkâr bireye dönüştürmüştür. Özneyi ve insanı tarihselleştirme çabasına giren Foucault, özne olarak insanın belirli tarihi koşullarda doğduğunu, bir gün bu insanın ortadan kalkacağını ileri sürer. “Deniz kenarında kumsala çizilmiş yüz resminin dalgalar tarafından silinmesi gibi insanında günün birinde kaybolacağını iddia eder.” Özne kavramını felsefenin merkezinden uzaklaştırma geleneğini başlatan Nietzsche, öznenin vazgeçilirse özne tarafından etkilenen nesneden de vazgeçilmiş olacağını söyler. Foucault'un, bilgi arkeolojisi de özne olarak insanı değersizleştirir ve insanı felsefenin merkezinden uzaklaştırır. Ona göre, insanı merkeze koyan hümanizm, baskıcı ve tahakkümcü bir toplumun epistemolojik temelidir (Orkunoğlu, 2007: 213). Foucault'un iktidar olgusunu nasıl değerlendirdiğine değinmeden önce aydınlatılması gereken bir nokta vardır. Foucault, iktidarı genel bir kavram olarak kabul görmüş olan devlet ile eşdeğer olarak kabul etmez. İktidar hükümetin bulunduğu bir odak olarak düşünülse de Foucault, iktidarın merkezi olarak devlete odaklanmayıp iktidarın şekilsiz olduğunu iddia eder ve mikro-iktidar biçimlerini gösteren ilk düşünürlerden biri olarak karşımıza çıkar. Politik iktidar, her toplumda farklı biçimlerde ve farklı tonlarda; kişi, kurum ve devletlerin karşısına çıkar (Özmutlu, 2019: s.4). Ancak şunu da eklemeliyiz ki; Foucault tespitlerinde devletin önemsiz olduğunu da söylemez, iktidar analizi devletin sınırlarını aşan bir görünüm sergiler. İktidar, birey veya bireyler grubunun genelleştirilmiş egemenliğine göre kavramsallaştırılmamalıdır. İktidar güç ilişkilerini; kurucu bir güç, kendini örgütlü bir biçimde kurmak için uygulandığı zemindeki güç ilişkilerinin çeşitliliği olarak düşünmek gerekir. İktidar, yerel olarak işleyen bir güç olarak tam anlamıyla bir yere yerleştirilemez. Çünkü iktidar yayılcı bir güçtür, karmaşık güç ilişkilerini ve hatta güce dayalı olmayan ilişkileri

düzenler. İktidar ne dışsaldır ne de tarihsel veya ekonomik bazı dışsal nedenlerin doğrudan sonucudur. İktidar aşağıdan, üretim aygıtlarından, aileden, toplumsal bedeni doğrudan kesen kurumlardan ve bunların etrafında işleyen çoklu güç ilişkilerinden gelir. Güçler arası ilişkiler daima birbirini izleyen mutasyonların meydana geldiği bölgelerdir. Bunların hiçbir şekli şemai yoktur; sadece birçok güç arasındaki ilişkilerin mücadelesinin bir biçime dönüşmesinden oluşmaktadır. Foucault'daki iktidar kavramı, şekli olmayan bir magma yığına benzer. Böylece ortaya çıkan şekiller daima bir değişiklik içindedir. Kuvvetlenip belli bir biçime girdikten sonra tekrar güçler arasındaki ilişkilerin değişmesi üzerine yeni şekiller, onların yerini alır. Şekiller böylece belirli güçler arasındaki ilişkilerde görünen mutasyonlardır (Akay, 2000: 87). Foucault, "bilgi iktidarın dışında oluşur" şeklinde vurgulanan yaygın olan anlayışa, sorgulayıcı bir tavırla yaklaşır. Bilgiyi yaratan, bilgi biçimlerini belirleyen iktidardır. İktidar olmadan bilgi oluşmaz; diğer yandan bilgi olmadan da iktidar yürümez. İşte bu noktada Foucault, insan bilimlerinin iktidarı güçlendirdiği tezini gündeme getirir. İnsan bilimlerinin iktidara hizmet ettiğini savunur ve bu düşüncesini temellendirmek için de iktidar-bilgi konusunda çalışır, bunlar arasındaki ilişkiyi inceler. Bilginin temel işlevi iktidarın gücünü yaygınlaştırmak ve meşrulaştırmaktır. Foucault için söylem, teorik açıdan olduğu kadar toplumsal alanda da kullanılan bir pratiktir. Bunun içinde iktidar, sadece oluşturulan bu söylem ile ele geçirilir ve bu merkezin gücü ile de söylem iktidarını merkezden çevreye doğru yaygınlaştırır. Diğer bir ifade ile güçlü söylem, iktidara sahip olan söylemdir. Nitekim özne, iktidar ilişkisi açısından insanın "Ne" söylediği kadar, "Nasıl" söylediği de önemlidir. Foucault'a göre söylemi üreten bu merkezlerin birbirleri ile olan ilişkileri bir bütün olarak düşünülmelidir.

4. Michel Foucault'un, Gerçeklik Ve İktidar Arasındaki İlişkilerin Tarihsel Çözümlemesi

Foucault, geride bırakmış olduğu düşünceler ile sosyal bilimlerin genelini kapsayacak şekilde etkilemiş ve yaşadığı dönemde tartışılmış bir düşünce insanıdır. Bunun içinde Foucault'u ve düşüncelerini incelerken; O'nu sadece bir felsefeci veya sosyal bilimlerin herhangi bir alanına mahkûm etmek çok doğru olmaz. Bu nedenle O, düşünsel hayatın her alanında sıra dışı bakış açısına ortaya koyduğu özgün düşünceleri ile bütün bunların ötesinde bir düşünürdür (Said, 1999: 173). Anti-tarihsel bir düşünceye sahip olan Foucault, dilin oluşumundan önce bir yaşamsal dönemi kabul etse bile; tarihin başlangıcının, dilin oluşum süreci ile beraber olduğunu ileri sürer. Buna bağlı olarak söylemin oluşumunu ve sınıflandırılmasını da bu tarihsel süreç içerisinde ele alır. Bu sorunsalı bir köken veya kazı olarak değerlendiren Foucault, tarih yazarken; tarihin bütün kurallarını eleştirir (Poster, 2006: 82). Tarihi ele alırken aynı zamanda O, dilin anlamsal kaynağını ve kökenini sorgular. Asıl amacının "yaşanılan anın tarihini yazmak" olduğunu belirten Foucault, kavramları tarihsel bir süreç içerisinde temellendirmeye çalışır. Bunun içinde arkeolojik kazının amacını tarihsel süreç içerisinde oluşan ve dönemselsel olarak iktidar tarafından üretilmiş bilgi ve söylemleri ortaya çıkarmak olarak belirler. Foucault, tarihe eleştirel bir gözle bakarken; Batı'nın tarihindeki deliliği, toplumsal karşıtlığı, hümanizmi vb konuları yorumlar. Arkeoloji kitabında Foucault, söylem kavramını özneyi, tarihi ve bilgiyi bir arada buluşturan bir unsur olarak görür. Kendi içerisinde söylem, bu kavramları farklı söz dizileri içerisinde dağıtarak; hem bu söz dizilerinin, belirli kurallar ile oluşmasını sağlar hem de bu söz dizilerinin birbirleri ile olan ilişki düzeylerini ve sınırlarını belirler. Çünkü söylem, seçici olduğu kadar belirleyici, tanımlayıcı ve aktarıcı bir özelliğe sahiptir (Doltaş, 2009: 51). Aslında Foucault'a göre arkeoloji, meydana gelen söylemin tarihinin yazımı veya düşünce tarihinin oluşumudur. Toplumsal bütünü, belirli bir zaman içerisindeki kurallara göre tanıyan ve tanımlayan Foucault; arşiv ve arkeolojik çalışmalarında, söylenebilirlik (sayable), muhafaza etme (conservation), hafıza (memory), yeniden işlevlik (reactivation) kendine mal etme (appropriation) gibi kavramları kullanır. Bu kavramlar ışığında, "Beşeri bilimlerin arkeolojisi" diye ifade ettiği söylem teorisini açıklar. Foucault'un tarihsel söylem analizi, "Her türlü belirleyici etkiyi reddeden bir köken aramadır" (Foucault, 1972: 25). Söylemin

kökenini ararken, oluştuğu anı, tekrar edilmediği anı, bilindiği anı, unutulduğu ve biçim değiştirerek; yok olmaya başladığı anı anlamaya hazırlıklı olunmasını belirtir (Sözen, 2014: 64-65). Foucault, tarihsel açıdan meydana gelen söylemi, sadece söyleyenin işlevsellik kattığı değil; söylemi meydana getiren cümlelerin üretilmesine imkân sağlayan şartların ve tarihin işlevi olarak çözümler. Bu düşüncesi ile Foucault, Kant'ın "*a priori*" fikrini tarihselleştirerek benimser. Fakat Foucault'un, Kant'ın kullandığı zaman dışı öncülleri yerine ileri sürdüğü tarihsel öncüller ile Kant'çı yaklaşımdan ayrılır (Wiele, 2002: 161-196). Söyleme ve onun kökünde saklı olan bilgi ve düşünceyi ele alış biçimi ile Foucault, kendi çağdaşlarından da ayrılarak; tarihsel, kültürel ve ideolojik bir durum ortaya koyar. Yaşadığımız dönem içerisinde bilgi ve tarih artık tarihselleşmiştir. O, bu durumu "eskiden tarih ve bilgi, olgu ve olayları kendi oluşturdukları dizgelere koyup kendi tarihlerini kendileri yaratmaya çalışıyor" diye açıklar. Foucault, "yaşanan anın tarihi"ni yazmak gibi bir iddiası olmasına rağmen bilim, ekonomi, milliyetçilik, demokrasi gibi modern konularla ilgilenmez. O'nun, yeni ideolojiler yaratmamasının nedeni, Batı kültürünün egemen sınıflarının çıkarlarına hizmet etmeyi reddetmesidir. Bu nedenle Foucault'un tarih yazım anlayışı, tarih tanımlamasına uygun olarak "yeniden kurmacı" tarih yazımını reddeder. Foucault'un ortaya koyduğu tarihsel analizin amacı gizli olanı açığa çıkarmak değil tarihsel sürecin temel görünümünü ortaya koymaktır. Fransız filozof, hakikat alanını saf, yalın, nötr, tarih-dışı, ezeli ve ebedi görmek yerine bu alanı iktidar, bilme, yaşam alanlarıyla eklemleyerek düşünmeyi önermektedir. Dolayısıyla Foucault, tarih düşüncesinin kuramsal temelini süreksizlik olarak belirler. Bunun içinde O, tarihi kesin yargılar ile yorumlanmasına karşı çıkararak; bu yorumların evrenselliğini de kabul etmez.

5. Sonuç

Bu çalışmada Foucault'un bilgi, güç ve söylem anlayışı bağlamında gerçeklik ve iktidar arasındaki ilişkilerin tarihsel çözümlenmesi üzerine ortaya koyduğu düşünceleri incelenmiştir. Foucault'ya göre herhangi bir bilme ve bilgi pratiği, söylem ve güç merkezli iktidar alanları dışında düşünülemez. Gerçeklik alanı da iktidardan etkilenecek; bu ilişkiler ile üretilmektedir. Foucault'a göre, 18. yüzyıldan beri söylemde kurguyu ve anlamı meydana getiren yazar, görevini bugün öznenin yeniden yorumlanması ile birlikte önemini artık yitirmiştir. O'na göre söylem, yaşadığımız çağı ve insanı yeniden şekillendiren bir yaklaşım olarak; kendi içerisinde birçok hiyerarşik yapıyı ve güç ilişkisini barındırır. Söylem, dil aracılığıyla bilgi, güç/iktidar üretimi anlamına gelir. Diğer yandan ise söylem, bir toplumsal alanda konumlanan sosyal pratiktir. İçinde yaşadığımız postmodern dünyada söylem, devam eden bir gelişim ve değişim içerisinde. Her söylem, aslında bir gerçeklik inşadır ve sürecin sonunda güç ile oluşan gerçeklikler söz konusudur. Foucault, "bilgi ve iktidar" ilişkisinden yola çıkarak kuramsal açıdan bir özne tanımlaması geliştirdi. Bunun içinde iktidar, sadece oluşturulan bu söylem ile ele geçirilir ve bu merkezin gücü ile de söylem iktidarını merkezden çevreye doğru yaygınlaştırır. Diğer bir ifade ile güçlü söylem, iktidara sahip olan söylemdir. Nitekim özne, iktidar ilişkisi açısından insanın "Ne" söylediği kadar, "Nasıl" söylediği de önemlidir. Foucault'a göre söylemi üreten bu merkezlerin birbirleri ile olan ilişkileri, bir bütün olarak düşünülmelidir.

Foucault, geride bırakmış olduğu düşünceler ile sosyal bilimlerin genelini kapsayacak şekilde etkilemiş ve yaşadığı dönemde tartışılmış bir düşünce insanıdır. Bunun içinde Foucault'u ve düşüncelerini incelerken; O'nu sadece felsefe disiplini ile sınırlandırmak veya sosyal bilimlerin herhangi bir alanına mahkûm etmek çok doğru olmaz. Anti-tarihsel bir düşünceye sahip olan Foucault, dilin oluşumundan önce bir yaşamsal dönemi kabul etse bile; tarihin başlangıcının, dilin oluşum süreci ile beraber olduğunu ileri sürer. Buna bağlı olarak söylemin oluşumunu ve sınıflandırılmasını da bu tarihsel süreç içerisinde ele alır. Foucault'nun arkeolojik dönem çalışmalarında bahsettiği tarihsel süreçlerin her biri, farklı dönemlerden oluşur. Her dönemde bilgiyi belirleyen ve üreten episteme değiştiğinden, bilginin üzerine inşa edildiği yapının da yok olduğunu iddia eder. Tarihi ele alırken O, aynı zamanda dilin anlamsal kaynağını ve kökenini

sorgular. Asıl amacının “yaşanılan anın tarihini yazmak” olduğunu belirten Foucault, kavramları tarihsel bir süreç içerisinde temellendirmeye çalışır. Bunun içinde arkeolojik kazının amacını tarihsel süreç içerisinde oluşan ve dönemsel olarak iktidar tarafından üretilmiş bilgi ve söylemleri ortaya çıkarmak olarak belirler. Bu nedenle Foucault’un tarih yazım anlayışı, tarih tanımlamasına uygun olarak “yeniden kurmacı” tarih yazımını reddeder. Foucault’un ortaya koyduğu tarihsel analizin amacı, gizli olanı açığa çıkarmak değil tarihsel sürecin temel görünümünü ortaya koymaktır. Fransız filozof, gerçeklik alanını saf, yalın, nötr, tarih-dışı, ezeli ve ebedi hakikat olarak görmek yerine bu alanı iktidar ve bilme ile birlikte, yaşam alanlarıyla eklemleyerek düşünmeyi önermektedir. Dolayısıyla Foucault, tarih düşüncesinin kuramsal temelini süreksizlik olarak belirler. Bunun içinde O, tarihi kesin yargılar ile yorumlanmasına karşı çıkararak; bu yorumların evrenselliğini de kabul etmez

KAYNAKÇA

- Akay, Ali. (2000). *MichelFoucault’da İktidar ve Direnme Odakları*, Bağlam Yayınları.
- Canpolat, Nesrin. (2005). *Kadife Karanlık*, Su Yayınevi, İstanbul.
- Cevizci, Ahmet (2010).*Eğitim Sözlüğü*, Say Yayınları, İstanbul.
- Doltaş, Dilek (2009). *Postmodernizm ve Eleştirisi: Tartışmalar/Uygulamalar*, İnkılap Yayınları, İstanbul.
- Ece, Ayhan (2009).*MichelFoucault Söylem, Düzen Ve Hakikat* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Foucault, M. (1972).*TheArcheology of Knowledge & TheDiscourse on Language*, Tran. By. A. M. Sheridan Smith, Pantheon Books, Newyork.
- Foucault, M. (1993). *Cinselliğin Tarihi*. C. 1. H. Tufan (çev.), Alfa Yayınları, İstanbul.
- Foucault, M. (1994). *Kelimeler ve Şeyler/ İnsan Bilimlerinin Bir Arkeolojisi*. M.AliKılıçbay (Çev.), İmge Kitabevi, Ankara.
- Foucault, Michel. (2004). *Felsefe Sahnesi*, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, Michel. (2005). *Entelektüelin Siyasi İşlevi*, Çevirenler: Işık Ergüden- Osman Akınhay-Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, Michel(2007). *“İktidar ve Bilgi”*, *İktidarın Gözü*, Çev. Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları.
- Hekman, Susan (1999). *Bilgi Sosyolojisi ve Hermeneutik*. H. Arslan ve B. Balkız (çev.), İstanbul, Paradigma Yayınları.
- Işık, Mehmet. (2006) *Terör Örgütlerinin Söylem Stratejileri ve Eylemlerini Meşrulaştırma Yöntemleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Kantar, Gökmen (2018).*Söylem Üzerine Notlar*: Detay Yayıncılık, Ankara.
- Koyuncu, Ahmet (2011). *Levi-Strauss Yapısalcılığı*, Selçuk Üniveristesesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi C.26. Konya.
- Megill, Allan. (2012). *Aşırılığın Peygamberleri*, Çeviren: Tuncay Birkan, Say Yayınları, Ankara.
- Merquior, J. G. (1986). *Foucault*. N. Elhüseyni Çeviren: Alfa Yayınları, İstanbul.
- O’Farrell, Clare (2005).*MichelFoucault, London*, Sage Publications.

-
- Orkunoglu, Yener. (2007). *Nietsche ve Postmodernizmin Gerçek Yüzü*, Ceylan Yayınları, İstanbul.
- Özmutlu, Saniye, Y. (2019). *Politik İklim Değişikliklerinin Ülkelerarası Ticaretle İlişkisi: Türkiye Rusya Uçak Krizi Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme*, SİYASAL: Journal of PoliticalSciences, 28(1):1–18, İstanbul Üniversitesi Yayınevi.
- Poster, M. (2006). *Foucault, Marksizm ve Tarih*, F. Güder (Çev.), Otonom Yayıncılık, İstanbul.
- Said, E. (1999). "MichelFoucault" *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Ankara.
- Saygın, Tuncay (2010). *Yapısalcılıktan Postyapısalcılığa*, Derleyen: Armağan Öztürk, Postyapısalcılık Kitabı İçinde, Phonex Yayınları, Ankara.
- Sözen, Edibe. (1999). *Söylem*, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Sözen, Edibe (2014) *Söylem, Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Urhan, V. (2000). *MichelFoucaultve Arkeolojik Çözümleme*, Paradigma Yayınları, İstanbul.